

2230

פרוטוקול מס' 357

מישיבת ועדת העבודה
מיום ה', כ"ד בתמוז תשל"ו - 22.7.1976, שעה 10.00

נ כ ח ו :

חברי הוועדה:

- ש. ארבל - אלמוזלינו - היו"ר
- י. ז. אמיר
- מ. גז
- ל. דיציאן
- מ. ורטמן
- י. כהן

מוזמנים:

- י. באדי
 - מ. לויין
 - מ. בושן
 - ש. כהן
 - ד. קול
 - ר. רוטר
 - י. ארד
 - ק. לוינסון
 - י. לאש
 - ח. טלמור
 - ס. פינקלשטיין
 - ג. הררי
 - י. שטוקרביץ
 - י. פולרביץ
 - ש. אליס
 - ד. גולן
 - א. בקן
 - ד. ינובסקי
 - נ. חיימסון
 - צ. מרשליק
 - ב. הסה
- המוסד לביטוח לאומי
 - המוסד לביטוח לאומי
 - המוסד לביטוח לאומי
 - המוסד לביטוח לאומי
 - המוסד לביטוח לאומי
 - המוסד לביטוח לאומי
 - המוסד לביטוח לאומי
 - הרשות לאסירי ציון
 - מזכיר ארגון אסירי ציון
 - משרד הקליטה
 - משרד הקליטה
 - אסירי ציון רומניה
 - אסירי ציון רומניה
 - יו"ר ארגון אסירי ציון
 - משרד הדתות
 - משרד הדתות
 - מנהל חברת קדישא בתל-אביב
 - עורך דין חברות קדישא
 - מ"מ מנכ"ל חברת קדישא י"ס
 - מנהל חברת קדישא חיפה
 - חברת קדישא בחיפה

מזכיר הוועדה: נוראל יוסף

רשמה: א. עצמון

- סדר היום: (1) הסדר מתן תגמולים לאסירי ציון ולבני משפחותיהם של אסירי ציון והרוגי מלכות.
- (2) חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 24), תשל"ו-1976.

1776 ג'וי 8876

אני פותחת את הישיבה.

היו"ר ש. ארבל:

הסדר מתן תגמולים לאסירי ציון ולבני משפחותיהם של אסירי ציון והרוגי מלכות.

לאחר דיונים ממושכים הגענו לתכנון וביצועו של ההסדר עוד בשנה שעברה. ראינו בזה כתקופת נסיון קצרה זהנושא הזה יפעל תוך כדי ההסכם שנחתם בין הסוכנות לבין המוסד לביטוח לאומי שתחילתו ב-1.4.73 ותוקפו היה צריך לפוג ב-31.3.76. במידה ולא משנים את המועד ולא מבקשים להפסיק את ההסכם אז הוא נמשך כל עוד לא מכניסים בו שינויים.

בעקבות פניות שהיו לאחרונה ובמיוחד לאחר הפגישה שקיימתי, לפי בקשתם של אסירי ציון מברית המועצות, שמעתי דברים קשים ביותר. דברים שנשחקים תוך הפעלתו של ההסדר הזה. איננו יכולים לעבור לסדר היום מבלי לברר את הנושא הזה בתוכנו. כולנו רוצים את הטוב למען אותם אסירים. רצינו בדרך זו או אחרת לגמול להם על מה שעבר עליהם - זה היה הרע במיעוטו.

היה ויכוח על אחוזי נכות, ויכוח על ועדה רפואית, על קביעת דרגת הנכות. שמחנו בזמנו שהמוסד לביטוח לאומי הביע נכונות לקבל על עצמו את הנושא של קביעת הנכות. דבר אחד היה ברור לכולנו וגם לאנשי המוסד שכאשר באים לקבוע דרגת נכות לאסירי ציון אותה ועדה רפואית לא תקח בחשבון את הקשר הנסיבתי. כלומר, אם לנכות היום יש קשר למה שהיה בתקופת המאסר. אמרנו שקשה להוכיח וזה לא ניתן להמציא תעודות ומסמכים מהתקופה ההיא. הבה נחליט שהנכות תקבע היום עפ"י המצב שלו היום.

עפ"י מה ששמעתי מהם, הדרך שבה עובדת הועדה הרפואית - ואני חס ושלום לא באה להטיל דופי ביושרה - לא בהתאם להנחיות שנקבעו. נשאלת השאלה מהם ההנחיות? - האם הן בניגוד למה שהוסכם שלא יהיה כל קשר עם מה שארע אלא יראו את הנכות לפי המצב של הנבדק היום ללא קשר עם תקופת המאסר, או שההוראות הן אחרות? - אם זה כך קשה לקבל את זה.

נקודה שניה - במידה ונקבעה דרגת נכות, ופה הלכו שרק מ-25% יכירו בו כזכאי לתגמולים, נשאלת השאלה מה גורלם של אותם אסירי ציון אשר לא מגיעים ל-25% והיו שנים רבות בבית-סוהר וסבלו עינויים ורוצים שתהיה להם אותה הגאווה של אסירי ציון? - הבטחתם לנו שתחשבו על הנקודה הזאת.

נקודה שלישית שאנחנו רוצים לברר אותה, האם ביצועו של ההסדר תואם את הרוח של אותם הדברים שועדת העבודה נאבקה עליהם? - האם צריך לקבוע לאלמנה שגם בעלה ישב שנים רבות בבית-סוהר ונפטר, 23.5% ולא לעגל ל-25% כדי שלא תזכה לתגמולים? - האם אין שום רגש אנושי? - אם עובדה זו נכונה אינני יכולה להבין מדוע אין לרופאים רגש אנושי - פה צריך להיות יחס אחר ומיוחד לגבי אסירי ציון. אמרנו נלך לתקופת הרצה ונראה כיצד זה יפעל. אם כך מפעילים נתחיל להחזיר את הגלגל אחורה ולא נשלים עם תופעות כאלה.

היו"ר ש. ארבלי:

בענין הרוגי מלכות - צם פה הם מתחילים לדקדק דקדוקי עניות כדי לא לזכות אותה אלמנה שבעלה נרצח. אנחנו בכל זאת בני אדם ומופקדים על דברים מסויימים. היכן הרגש? - היכן התבונה? - אבדנו את הכל כנראה.

אחר כך יש ענין של אלמנות אסירי ציון

של קצבת זקנה וכו'.

י. פולרביץ:

היה לנו לאסירי ציון חס מאד על הלב לעבור על כל עבודת הטיטות האלה עם הגב שושנה ארבלי. עכשיו החוק הזה עוד שופע מדבריה ומגישתה וחם לנו כבר בתוך האוירה הזאת של המחוקק. אלא ישנם לפעמים דברים מקודשים מאד כגון עלייה מברית-המועצות וקלטה מברית-המועצות והגישה לאסירי ציון. וכפי שהגב ארבלי אמרה זה נשחק איפוא שהוא ומתקבל כמעט ההיפך. מדוע כמעט? - מכיון שקו אחד של צבע שחור מקלקל חבית שלמה של מים טהורים וזכים. חוקקו את ההסדר של אסירי ציון לא בשל זה שהם נפגעי עבודה אלא בשל השקפה לאומית אנושית וחינוכית. מהי ההשקפה הלאומית? - אנשים מתנדבים לעבוד במחירת למען הציונות, למען ארץ ישראל. אותם אנשים יודעים את הסכנות ובכל זאת הולכים לזה. אלה הם אסירי ציון בכל הארצות, מברית המועצות ומארצות ערב. הם לא נשלחים אלא הם מתנדבים והם יודעים את המחיר ומשלמים את המחיר.

אחר כך באה הנקודה החינוכית - לקרב את האחרים שילכו בעקבותיהם. שיראו עליהם באצבע, הנה הם עשו את שלהם, התנדבו וסבלו וממשיכים כציונים ויש ללכת בדרכם. זהו המומנט החינוכי הגדול, ולכן הכנסת טפלה בכל הענין הזה.

חייל שנפצע במלחמה יש לו עזרה. לא מניחים לו בשל המפגע הזה ללכת לאיבוד באיזה אופן מצד המדינה. כל שלושת היסודות האלה הם ביסוד ההסדר הזה. והנה תיכף ומיד נכנסנו לתוך מסגרת של ענף נפגעי עבודה שלהם יש סטטוס אחר. שם הסטטוס הוא בשנות עבודה רבות, בנסיון בעבודה ועוד. זהו ענף אנושי שבא לעזור לאדם שנפגע בעבודה והוא צריך לקבל את שלו. אבל הגישה הזאת אל אסירי ציון כאל נפגעי עבודה זו כבר פגיעה בנו מהרגע הראשון.

מהי הגישה לגבי נפגעי עבודה? - הרופאים כולם מאורגנים בצורה כזאת להוכיח שהאדם נפגע מעבודה או בדרך לעבודה או ע"י מכוונה במפעל. אבל הגישה הזאת אל אסירי ציון היא כבר פגיעה ברוח ההסדר הזה. אינני יודע באיזה אופן אפשר לצאת מזה אבל בודאי המחוקק יודע איך לצאת מהמסגרת הזאת. למה לא לקבוע מסגרת של אסירי ציון? - מדוע לא מסגרת מיוחדת בתוך המוסד לביטוח לאומי וגישה אחרת לאסירי ציון? - אפילו לא להכניס אותנו לתוך מסגרת של נפגעי הנאצים כי שם נפגעו יהודים בשל יהדותם ופה לא רק בגלל יהדותו אלא אותו אדם הלך להיאבק למען היהדות. זו גישה לגמרי אחרת וזו צריכה להיות מסגרת אחרת מסגרת של אסירי ציון.

עכשיו אספר לכם מה התקבל מהוילנה הזה ואיך הוא נראה? - היה אדם בשם יחזקאל דיליון ממארגני התנועה הציונית. הוא שמע שהסובייטים גואלים את ליטא, באותו זמן הוא התחתן עם דינה, חפסו אותו הסובייטים והכניסו אותו למחסגר. בתוך העינויים והרעב לא עמדו לו כוחותיו והוא נפטר בשנת 1942 ודינה נשארה לבד בסליבו עם הפאם של הבעל הכלוא - היא איננה יודעת שום דבר, היא בעצמה כלואה בסיביר כמגורשת. והנה היא שומעת, אחרי כמה שנים, שאפשר לגנוב את הגבול ולעלות לארץ-ישראל והיא מנסה לגנוב את הגבול ביחד עם עוד יהודים. היא נאסרת בשל זה שרצתה להתגנב והיא מקבלת את השנים שלה.

י. פולרביץ:

הנה היא עומדת בפני הוועדה הרפואית ובודקים לה את השיניים וכן כל אבר ואבר על-מנת לחפש מחלות. לא שואלים אותה איך בן-אדם כזה יכול לישון בלילות? איך הגב' דיליון ישנה עכשיו בלילות? - איך היא עוצמת את עיניה וחולמת שלוקחים ממנה עוד פעם את בעלה, אוסרים אותה והיא צועקת ומתחננת ומקיצה בזעה קרה. או שמגרשים אותה לעבודה בכריתת עצים ואין לה שום כוח להזיז אף אצבע וחושבת בחלום איך אלך היום בתוך השלגים האלה - ושוב מקיצה. מהי אמת-המידה, האם ישנם רופאים לדברים כאלה? - הגברת הזאת מקבלת 23.5% ואני שומע מאחורי הפרגוד את זעקתה של דינה ומטלפן אל אנשי המוסד לביטוח לאומי ושומע שיש כוחות בתוך המוסד שיכולים להוסיף את ה-2% הללו. מה עושה אדם כמוני? - אני כותב מברק ומבריק אותו כי העינוי הוא גדול. יש לי רושם שהנה חותמים ובוזה העניין נגמר. אני שולח מברק שיעשו חסד וימצאו דרך להוסיף לה את ה-1.5%. כעבור כמה זמן שאינני מקבל תשובה אני מטלפן לאדם שיושב פה ואומר מה עם העניין של גב' דיליון? - מקבל תשובה, טוב שטלפנת ידידי, למה הוצאת כל כך הרבה כסף על מברק - הכסף הוא לא צבורי? עניתי לו שאני שמח מאד לשמוע גישה כזאת כי היא גישה אנושית שיהודי דואג לכספי הציבור. כנראה שחלקה היא הדרך בעתיד. עניתי שאת הכסף הזה לא חשוב מנין לקחתי אבל בנוגע ל-1.5% - אין כלום. כאן אין גישה יהודית, כאן הכל עומד יציב. אינני יודע אם בצבא זה כל כך יציב. אני בטוח שהאדם הזה שיושב פה היה הופך עולמות לוא היה קורה לו הדבר והיה מוצא את הגישה ואת הדרך כדי לסדר את העניין.

מקרה נוסף על אסיר ציון צעם שרגא חיים צבי עליו השלום. הוא הולך לוועדה והוא חולה לב. יש עדים ויש מסמכים של אנשים שישבו איתו שהוא היה חולה לב והוא מקבל 40%. האדם הזה כעבור שבועיים-שלושה נפטר ממחלת לב. צריך לצלם את המצב של אסיר ציון בזמן שהוא עומד בפני הוועדה.

ל. דיציאן: מה אתה רוצה שהוועדה הרפואית תקבע 100%?

י. פולרביץ: 100% זה אדם מת.

ל. דיציאן: יש אנשים שהם מתים מהתקף לב ראשון. העובדה שהוא מת שבועיים אחרי זה זה זו

הוכחה שיש לו יוחר מ-40%?

י. פולרביץ: ברגע שאדם עומד בפני וועדה כשהוא כבר עם מחלת לב ואחרי שבועיים הוא נפטר מזה ברור שזה לא 40%. אני לא רופא ואתה לא רופא על כן התשובה הצינית שלך...

ל. דיציאן: אני לא מוכן לקבל ציונים על מה שאני אומר.

י. פולרביץ: אני מתנצל.

היו"ר ש. ארבל: אין שום סיבה למתח הגבוה.

י. פולרביץ: מדוע אני אמרתי צינית על אף שאני מתנצל כי אתה אומר מה אתה רוצה שיתנו לו 100%? זו גישה לא נכונה. מה רוצה אסיר ציון? - ואת זה צריך להוציא מהשורש. אני לא יודע כמה אחוזים אבל זה עקב אכילס של כל ההסדר.

היו"ר ש. ארבלי:

ענין התקף לב זו לא דוגמה אופייגית.

י. פולרביץ:

יש אסיר ציון ושמו שמעון ליבורקיין. הוא קיבל שני התקפי לב ובמחנה הוא לא עבד בשל זה והיה נכה. הוא עומד בפני הוועדה הרפואית ומקבל את האחוזים שלו. הוא מתאונן שזה מעט, נניח שקיבל 40%, ומערער על זה. הוא מקבל תשובה שהורידו לו ל-26%. מדוע? - כאשר אתה נכנסת לתוך המחנה היית חולה לב ב-10%. זה ויכוח רפואי, אבל איך ועדה רפואית מודיעה לו בנשימה אחת על מחלתו שהוא לא ידע עליה שיש לו סרטן והסרטן מתפתח מדברים אחרים. האם זוהי גישה אנושית, האם זוהי גישה רפואית?

יש עוד מקרה של אסיר ציון בשם בירנבוים שנפטר 3 שבועות אחרי שקיבל את האחוזים שלו - יש לי רשימה גדולה מאד. מה דין של אלמנתו או בנו של שרגא בירנבוים שהוא היום בגיל בר-מצווה? נניח שהרופאים מאשרים בזה שהוא הביא את המחלה מהמחנה. האם אפשר לחשוב שהאדם הזה מת בשל העיגולים במחנה ורק גסיסתו היתה יותר ארוכה? - מדוע אני אומר זאת? - בהסדר נקבע שאם אסיר ציון נפטר אחרי המחנה מהמחלה הזאת אז היורשים לא מקבלים שום דבר. אם הוא כן נפטר שם היורשים מקבלים.

אני מתנצל אם פגעתי במישהו אישית. כדי להבליט את מצב העניינים בהסדר אני הבלטתי גם את המקרים וגם את הצבעים ואני מודה לכם מאד.

י. שטוקרביץ:

אלה שמטפלים בכל הנושא הזה לא מכירים יפה את הנושא והייתי מציע להם לקרוא ספרות בענין זה כמו ספרו של סולזנצ'ין. אלה שמטפלים בענין אין להם חומר מספיק על-מנת להכיר מה עבר על הקבוצה הזאת של אסירי ציון בבריח-המועצות.

אני אתן לכם דוגמה אחת ולא אנקוב בשם. אדם שנאסר ונכלא ל-5 שנות מאסר עם עבודת פרך וכל העיגולים הכרוכים בזה. היה צריך לצעוד 10 ק"מ כדי לעבוד, לקבל 300 גרם לחם ולהיכנס לצינוק וכו'. אחרי חמש שנים אלה הוא זוכה למחסגר גדול. במקן שנתיים הוא משתדל לעבור את הגבול אבל זה לא עולה בידו. ב-1948 הוא נאסר באשמת ריגול היות והוא נפגש עם מזכיר השגרירות ומובא לבית כלא במוסקוה ושם אחרי עינויים גדולים הוא נידון למוות. על-מנת להוציא ממנו משהו מוציאים אותו להורג באופן דמיוני. האדם הזה מקבל שער לבן מיד ואחרי 26 חודשים שהוא נמצא שם לוקחים אותו ל-15 שנות מאסר למחנה סגור. ב-1956 הוא חוזר ומקבל שני התקפי לב. כאשר הוא רואה כובע אדום כחול הוא כמעט מתעלף. לפי דעתי, לפני אדם כזה צריך לעבוד בכבוד. מגישים לו שאלונים והוא צריך לשחזר את כל המחלות ולהוכיח שהיו לו מחלות כאלה. זה שיש לו סיוטים והוא אינו ישן בלילות - זה לא מחלה. אני נפגש עם אותו אדם והוא אפילו לדבר קשה לו. אני רואה את האנשים האלה יום יום וקשה לדבר איתם. אתמול אני מקבל צלצול מקצין גבוה בצה"ל ואומר לי אבא שלי חולה ומשותק, מדוע הרשות כבר שלושה חודשים אינה עונה, מדוע אתם שותקים? - אני שואל איפוא הרשות שהיא צריכה לספל בכל הדברים האלה? - הרי כל האנשים הם עדיין עובדים. אני לא מדבר על גישה אנושית אלא על גישה ציונית יהודית. איך אפשר להיכנס למסגרת יבשה? - אם יש מחלה שאפשר למשש אותה אז זה בסדר - זה ייחרת בהסטוריה שלנו שאנחנו עברנו על הגבול הזה, דבר שצריך להתייחס אליו בכבוד ובגישה יהודית. אני לא מאשים את המוסד לביטוח לאומי הוא קיבל מסגרת ומתייחס לזה כאל נפגעי עבודה. פה יש צורך בהתערבות של המחוקק.

י. שטוקרביץ:

אני יודע שגב' שושנה ארבלי מכירה את הנושא. שמעה אותנו בשיחות ארוכות. כדאי שהמחוקק יסביר בדיוק מה היתה הכוונה של ההסדר הפגום הזה.

אני פונה לרשות בבקשה פשוטה - אתם צריכים להיות החסות שלנו ואתם צריכים לדאוג לנו. אם אני, אישית, לא הגשתי מסמכים רפואיים זה מתוך גישה הפגנתית. אתם צריכים לדאוג לנו ולא אנחנו צריכים לבקש מכם רחמים. אני פונה אליכם להתייחס לזה בכבוד מכיון שלא תסבלו הרבה זמן מהאנשים האלה, הזמן עובר והם הולכים לאט לאט.

היו"ר ש. ארבלי:

קבלתי מכתב מאלמנה שהמשפחה עלתה מסוריה והיא פנתה לרשות לפני שנה ולא קיבלה שום מענה. לאחר מכן פנתה אלי ואני התחלתי להתעניין בנושא שלה. אמרו לי היא לא מלאה שאלון. פניתי לאותה משפחה ובקשתי שתמלא שאלון. המשפחה אמרה זה לא יעזור ממילא כי כתוב אם הוא הוצא להורג או עונה למוות מחוץ לישראל ע"י שלטונות מדינה אחרת אז זכאית המשפחה. מכיון שבעלה נרצח ע"י מחבלים בסוריה ממילא זה לא תופס. אמרתי אם אתה סבור שזה לא עונה מדוע לא תטפלו באותם המוסדות שאפשר את העניין הזה להסדיר. ה"ה ברנע כתב לה: מאשרים את קבלת השאלון והחומר וכן עפ"י ההסדר מכוחו פועלת הרשות יוכר הרוג מלכות אילו עלה לישראל או הוצא להורג או עונה למוות ע"י שלטונות מדינה אחרת. מאחר ובעלך נרצח ע"י מחבלים זה לא תופס. אפילו לא לדון ולא להגיע לשולחן הרשות. קרה מה שקרה והאשה הזאת זרוקה - זו הגישה היבשה. אני עוקבת אחרי הנושא הזה 3-4 שנים ואני רואה שכאשר באים לבצע דברים בתקלים בגישה נוקשה ויבשה ללא שום רגש אנושי. תפקידה של הרשות לא תם בזה שפועלים לפי הסדר שכתוב אלא לייצג את האנשים האלה ולהכניס תיקונים להסדר - בשביל מה היא נקראת רשות ציבורית? - אני יודעת שלסוכנות היתה גישה אחרת בעבר וטיפלו בדברים כאלה.

ג. הררי:

אני מצטערת שאני כרגע הנציגה היחידה של הארגון - זה לא באשמתנו. אמש בשעה 10.00 הוזמנו לישיבה ואני לא חושבת שזה היה הרגע המתאים. אמנם הודעתי שאני רוצה להתייחס במיוחד לבעיה של אלמנות - שזו הבעיה הקשה ביותר. אבל בכל זאת אני רוצה להגיד כמה מילים ואני פשוט אספר על ההתרשמות האישית שלי לגבי הוועדה הרפואית.

מאז שהוועדות הרפואיות התחילו לפעול אני קבלתי כמעט כל יום טלפונים מחברים שהופיעו בפני הוועדה והתלוננו על כל מיני דברים. אני אספר את ההתרשמות שלי ולא אתייחס על גובה הניקוד שקובעים לזה או אחר. הייתי רוצה לתת לכם הרבה דוגמאות של חברים שישבתו איתם בבתי-חולים ובבתי-סוהר ואני יודעת בדיוק את המחלות שעברו בזמן שהיו בבית הסוהר. אני יודעת שעד היום הזה הם חולים וקיבלו אחוזי נכות שלא מקנים להם שום זכות לתגמול.

אני התרשמתי אישית מהוועדה כאשר אני הופעתי שהיא עובדת בצורה לא נכונה. בהיותי עובדת ציבורית לא הייתי מספלת בצורה כפי שהם מטפלים באסירי ציון איך צריך לקבוע אם הוא גם נכה.

הבעיה, לפי דעתי, מתחילה בזה שבטופס דורשים אישורים רפואיים והרשות לא מפנה את הטופס לביטוח הלאומי אם האישורים הרפואיים לא נמצאים. האיש פונה לקופת-חולים ולא רוצים לתת לו אישור - אמנם לא תמיד אבל יש מקרים שרופאים בקופת חולים סרבו לתת.

ג. הררי:

אותם רופאים אמרו שהוועדה תפנה. האיש מוסר את הטופס ללא אישורים וכותב לוועדה

אני בטפול בקופת-חולים אנא תבקשו אישורים - אבל הם לא עושים זאת. האיש מופיע לוועדה ומחברר שבכלל לא פנו והאישורים לא קיימים.

אני גם רוצה להוסיף, אפילו שהרופא נותן אישור, אין לאף רופא גם הזמן וגם הסבלנות לבדוק את האיש עם התיק העבה שלו במשך 19 שנה לשהותו בארץ. אז מה שהרופא נותן זהו תמצית ממה שכתוב בתיק. לאחר מכן באה הוועדה הרפואית ועוברת על כל הדברים במהירות. או בא רופא - ועכשיו אני מדברת על ההתרשמות שלי - הרופא האורטופדי שאל אותי שאלה ורצייתי לענות לו הוא אמר לי כן או לא, אין לי זמן להרבה דיבורים. לא רצייתי להגיד לו שחמש שנים היה לי זמן לחכות ולצאת מבית הסוהר, 19 שנים היה לי זמן לחכות, ו-6 חודשים היה לי זמן לחכות עד שהוועדה הזמינה אותי. אבל הוא בא לוועדה ומסתכל על השעון ואומר לי כן או לא. אפילו-אבולשת הרומנית לא עניתי לשאלות כן או לא.

ספרה לי הגב' בלה ינקו שהובאה לוועדה על כסא גלגלים כי הרגלים כבר לא פועלות. אז הרופא האורטופדי שאל אותה איך היא עולה על מדרגות. הוועדה הרפואית פועלת במהירות ובחוסר סבלנות.

אני לא מבקשת התחשבות מיוחדת אלא אם הוועדה הרפואית צריכה לקבוע לפי המצב הרפואי של האיש, אז היא צריכה לבדוק אותו ברצינות ולהתחשב בתעודות הרפואיות. אם אין תעודות לדרוש אותן. אני לא התרשמתי שהם עושים את העבודה הזאת כפי שהם צריכים לעשות. את התוצאות שמעתם פה.

אני רק רוצה להביא עוד דוגמה בנוגע לאשה בת 60 פלוס שעברה בבית הסוהר ניתוח גניקולוגי. במקרה הרופא שניתח אותה נמצא בארץ ונתן לה אישור, ועד היום היא חולה. האשה הזאת מאד פדנטית והגישה חיק מסודר ולבסוף האישה קיבלה 19% בכדי שלא חהיה זכאית לתגמולים.

אני רוצה עכשיו להתרכז רק על ענין של אלמנות. הגענו מרומניה בערך כ-200 אסירי ציון. אני מנצלת את ההזדמנות להגיד לכם שברומניה היו אנשים שעמדו בראש התנועה הציונית. לא רק פעילים מהשורה אלא אנשים שידעו מראש שכתוצאה מהפעילות הענפה הזאת יהיה גורלם מר ובכל זאת התנדבו לפעילות והתנדבו גם למאסר. כי לוא היינו יוצאים את רומניה עם העלייה הגדולה בשנים 1948-1949-1950 ולוא היינו רוצים לעזוב את התנועה ולצאת כפי שעשה הרוב - עובדה שלא עשינו זאת וידענו שיבוא מאסר. אלה אסירי ציון מרומניה. הם יצאו מבתי-הסוהר ברומניה והגיעו לישראל אחרי 30-40 שנה של פעילות. היו כאלה שטיפלו שנים רבות בענין ההסכם שסוף סוף יצא. אני טוענת שאם הם נפטרו ולא אני זה לא רק בגלל שהם היו יותר מבוגרים אלא הם היו יותר חולים. נשים של אותם אסירי ציון סבלו במשך 5 שנים שהיו בבית הסוהר אולי גם סבלו מחוסר לחם. ספלו בהם במסירות ולבסוף כאשר הגיעו ארצה הם נשארו אלמנות.

סוף סוף ההסכם יצא ואם יש לי מזל שהוועדה הרפואית קבעה לי מעל 25% אז יש גם תגמול. אבל האלמנות של אסירי ציון אלה שהיו בהנהגת התנועה הציונית ברומניה, שישבו מספר שנים גדול יותר וטיפלו בהם, כי הם היו אנשים חולים, וברגע שההסכם יצא הם כבר לא היו בחיים. לגבי הענין הזה ועדה של הכנסת, הסוכנות ומשרד הקליטה קבעו שאין כל אפשרות לעזור להם. אישית אני ראיית את הדבר לא צודק והצעתי באסיפה כללית של אסירי ציון מרומניה להחליט שאף אחד לא ילך לוועדה אם לא יוסדר הדבר הזה של האלמנות. לצערי, הצעתי לא התקבלה.

ל. דיציאן:

כמה יש כאלה?

ג. הררי:

37 מרומניה ו-76 מכל הארצות, יש גם אלמן. אני מבקשת שתתנו את דעתכם בענין הזה. אינני אומרת שהמצב הכלכלי של כל האלמנות הוא עד כדי כך קשה שהתגמול יפתור את הבעיות, אבל המצב הכלכלי של רובן קשה. אני חושב שאפילו בלי להתחשב במצב הכלכלי, אלא להתחשב בזה שהיא נשארה ללא בעל בגלל שהוא היה אסיר ציון ונפטר בודאי בגלל המחלות שחלה בהן בבית-הסוהר, יש לפצות אותה לא פחות מאשר אסירי ציון שהם עדיין בחיים.

בעיה נוספת - אתם בודאי יודעים שבהסכם לא נאמר שום דבר בנוגע למס-הכנסה. מאחר וכל סוגי האזרחים החיים בישראל והמקבלים תגמולים, אם זה נכי צה"ל או נכי נאצים ועוד פטורים מתשלום מס-הכנסה. בקשר ליתר הקבוצות העניין הוסדר ע"י חוק. מאחר וזהו הסכם ולא חוק זה לא מכסה. האנשים חושבים שזה קיפוח. אני מקווה שתתנו את דעתכם על כך.

היו"ר ש. ארבלי:

משרד הקליטה ימסור אינפורמציה על כל המסגרת שאתם מטפלים.

ק. לוינטון:

עד תאריך 24.6.1976 הופנו ע"י הרשות 1071 מקרים מארצות שונות. היו 1921 פניות ו-1071 אושרו. 572 עברו לטיפול המוסד לביטוח לאומי ורובם מקבלים תגמולים מחודש נובמבר. ההבדל בין האנשים שכאן ובין אלה שעברו למוסד לטיפול זה שלא קבלנו חומר מספיק. אנחנו כותבים 5-7 פעמים להעביר לנו את החומר הדרוש. מה שאנחנו דורשים זה למלא שאלון ולצרף אישור רפואי על המצב של היום. היום יש 850 פניות שהם בטיפול. רובם כבר העברנו למוסד כדי לקבל אינפורמציה.

היו"ר ש. ארבלי:

את אומרת 1921, ומתוך זה 1071 הוכרו מה עם היתר?

ק. לוינטון:

850 אלו אנשים שלא הוכרו באף מקום ואנחנו מבקשים עדויות. הם עדיין לא הוכיחו שהם אסירי ציון. אנחנו מדברים על אוכלוסיה שעלתה ב-1951 ולא תמיד יש לנו חומר על כך. חוץ מ-25 תיקים כולם בפועל.

י. שטוקרביץ:

את אמרת שעברו 1071 ולמוסד העברתם רק 572 - מה עם היתר?

ק. לוינטון:

הם הוכרו כאסירי ציון אבל עדיין לא מילאו את הדרישות שלנו.

היו"ר ש. ארבלי:

כאשר הרשות יושבת על התיקים האלה, היא לא תחליט שהיא מכירה בהם כאסירי ציון אם אין לה כל הניירות.

ק. לוינטון:

יש 1,000 וכמה מקרים שהוכרו אבל רובם לא שלחו חומר הדרוש כדי להעביר למוסד

לביטוח לאומי.

י. שטוקרביץ:

אני אומר בכל האחרייות שזה לא נכון.
שאלונים הועברו עם כל המסמכים של אסירי
ציון. דורשים מהם אישורים רפואיים על העבר - איך הם יכולים להביא דבר
כזה?

ק. לוינטון:

לא של העבר אלא של היום.

ל. דיציאן:

האם לא יתכן מקרה שאדם היה פעם חולה
והיה אסיר ציון והיום הוא בריא ב-100%?

י. כהן:

אחד כזה לא יקבל.

א. שפירא:

מצד אחד הם מוכרים אוטומטית משום שהם
הוכרו בוועדה ציבורית. חלק הסתפק בתעודה
בלבד. היום המצב הבריאותי שלהם התערער וחלק מהם מבקשים גימלאות בשל
מצב הבריאות. הרשות נאלצת שנתיים ימים כדי לקבל מינימום אישורים רפואיים
מהמצב היום. אני יודעת מביקורים ברשות שיש תיקים עם התכתבויות של 6-7
פעמים לאזרח.

היו"ר ש. ארבל:

אז לא צריך להגיד ש-1071 פניות הוכרו.
את זה צריך להפריד ולא לנפח מספרים.
לכן נוצר פער בין המספרים. העשות סטטיסטיקה של אלה שפנו ישירות לרשות
וביקשו להכיר בתור אסירי ציון. לא כן לגבי אלה שפנו לרשות והרשות בקשה
מהם להמציא אישורים.

מ. גז:

אני מכירה מקרה של אסיר ציון מרומניה
שביקשו ממנו תעודה רפואית והרופא אמר
אני לא יכול לאשר שזה עקב המעצר ברומניה.

היו"ר ש. ארבל:

בתחילת דברי אמרתי שזו אחת הנקודות
שעמדנו עליה בהסדר - ונאמר לנו שזה לא
משתמע לשתי פנים - שלא יבואו היום לחקור לגבי העבר אלא מה המצב הרפואי
היום ללא קשר נסיבתי, אם יש למחלה קשר לעברו או לא. נשאלת השאלה אם
הדבר הזה מקוים כך או שמבוצע אחרת?

ג. הררי:

אני אישית שמעתי ממך ומאנשי הרשות
שהוועדה הרפואית לא צריכה לבדוק את
הקשר הסיבתי, את הקשר של המחלה היום עם המאסר, מספיק אם האיש חולה.
שמעתי את השיחה בין הרופאים בוועדה הרפואית, כאשר הופעתי בפניה, אם
יש קשר בין המחלה שעליה דברו וכן על סמך התעודה הרפואית, לבית הסוהר.
כלומר, הם בודקים את הקשר הסיבתי. אסירי ציון מרומניה שאיתם דברתי ספרו
לי אותו הדבר שהרופאים בוועדה בודקים ורוצים להגיע למסקנה אם המצב
הבריאותי של היום הוא כתוצאה מזה שישב בבית הסוהר או לא.

היו"ר ש. ארבל:

זה בניגוד למה שהחלטנו בוועדה.

ג. הררי:

אני חושבת שלא יתכן שאסיר ציון שהיה חולה
בבית הסוהר ויצא ממנו שעכשיו הוא יהיה
בריא? כי אם הוא יצא והיה בן 30 ומעלה - ואלה הצעירים ביותר - היו גם
בני שישים. מאז עברו 20 שנה, לא יתכן שבינתיים הם נעשו בריאים אלא
להיפך הזמן עושה את שלו.

י. שטוקרביץ:

בקשר לרשות - אני שלחתי שאלונים והם פנו אלי ואמרו חן מסמכים על המחלות שכתבת. אמרתי אינני יכול לתת אישורים כי לא היה לי תיק בקופת-חולים. כאשר הגענו ארצה לא פנינו לקופת-חולים כי לא רצינו שיגבילו אותנו.

י. בארי:

ברגע שקובעים הסדר אנחנו חייבים לפעול לפיו. ההסדר יכול להיות טוב או רע. בסך הכל כולנו לומדים נושא חדש. התלבטנו רבות עם ועדת העבודה ובלי ועדת העבודה ובסופו של דבר לאחר ישיבות ארוכות מאד ושעות רבות של התייעצויות נקבע הסדר כפי שהוא עומד לפנינו.

כולנו חייבים לדעת שלא יתכן שהדרך לשינוי הסדרים היא דרך של זריקת בוז בפני אלה שעושים את המלאכה, שהיא מלאכה קשה. הדרך לשינוי צריכה להיות דרך מכובדת של העלאת בעיות. ואכן נקבע בפרוטוקול של ועדת העבודה האחרון שהתקיימה ב-7.7.75 ובו אושר סופית ההסדר והוא מחבצע לדקדוקיו, נקבע במפורש שיכולה להיות יוזמה של חבר ועדת העבודה וכן יוזמה של אחד השותפים לדון מחדש בנוסח של ההסדר ולהביא תיקונים. אז הנה בואו ונדון ברוח טובה.

כבר מתחילת הפעלת ההסדר התחלנו לדון עם השותפים, בראש וראשונה עם הסוכנות היהודית ומשרד הקליטה. התחלנו לדון על דברים שדורשים תיקון. כך שהדברים לא עלו היום והתכוונו להביא ביוזמתנו לקראת דצמבר מספר תיקונים כי ההסדר הוא בחוקף עד 31.3.76. כי גם אנחנו נוכחנו לדעת שיש צורך בתיקונים. אבל כל עוד ההסדר הזה הוא בחוקף איננו יכולים ואיננו נשאים לחרוג ממנו, כי לחריגה אין גבול. זה דבר שנקבע בחוק, זה דבר שנקבע במבחנים וזה לא דבר שניתן לשרירות לב. אם מישהו מנסה להגיד שבסמכותי שלי לגרום לכך שיתקנו את אחוזי נכות של מישהו זה גובל אפילו בעבירה פלילית. אני הסברתי בשיחה שזה לא יכול להיות. כי לוא היתה אפשרות כזאת קיימת אז היינו משמיטים את כל הבסיס של הועדות הרפואיות, לא רק במוסד לביטוח לאומי אלא גם בצה"ל, וגם לגבי נפגעי הנאצים וכן גם נכות כללית. כולם עובדים לפי אותם מבחנים רפואיים. לא במעט מקרים זה אפילו אותם רופאים שמכהנים בוועדות כאן. אלו רופאים מומחים במקצועם. לא תכן שנתחיל לתת נכויות לאנשים ככלי שידצנו ליבו של מישהו. זה דבר שקבוע בחוקים ובתקנות ואי אפשר לחרוג מזה.

יש אפשרות בפני האדם לערער תוך 30 יום ואני מוכרחה לציין שמספר הערעורים של אסירי ציון הוא לא קטן.

היו"ר ש. ארבל: זה חמור מאד.

י. בארי:

זה לא חמור, הזכות קיימת. אני הוצה לומר מאיפוא הם נובעים. כאשר המוסד הזה שנגרם עוול לפי מיטב שיקול המוסד לביטוח לאומי והוועדה לא דנה, הוא בעצמו יוזם ערעור לוועדת ערעורים. אני יודעת שהארגון שלח מכתב לחברים לערער ולמצות את כל הדין. מדובר ברופאים שהם בלתי תלויים במוסד לביטוח לאומי. קרו מקרים שהם הורידו אחוזי נכות. כך שהעצה של הארגון לחברים לערער לא היתה כל כך טובה.

אין משמעות לכך שאם אני מנהלת ענף נפגעי עבודה אז מחילים כללים של נכי עבודה על אסירי ציון. היו לנו פגישות ויש לי קשר כמעט יום יום עם הועדות הרפואיות ומקפידים הקפדה על יחס, על טיפול ועל מהירות ויעול של הטיפול והכוונה היתה היד הרכה. יש מעקב שבועי על כל תיק ותיק.

י. בארי:

עד היום קבלתי 574 תיקים ו-25 תיקים תלויים. כל תיקי הנכות מועברים תוך יום מהמוסד לביטוח לאומי לוועדות הנכות ומטפלים בזה ב-3 מחוזות שלנו כדי שהטיפול ייעשה ע"י האנשום הטובים ביותר ובאותם המקומות שיש לנו מומחים רפואיים. לגבי הבחירה של הרופאים לוועדות - יש למוסד רשימה של רופאים ששם פורסם והתמנו ע"י השר שהם פוסקים בוועדות וע"י סדר רץ ועל פי חז"ר, זה בהתייעצות של שר הבריאות. כל רופא כזה נבחן היטב. לוקחים רופאים בעלי ותק, רופאים מומחים בתחום המקצועי. זה מינוי לאורך זמן שניתן ע"י שר העבודה והמינוי לוועדה מסוימת נעשה ע"י רופא המוסד בענף שבו מתבצעת הוועדה. אם זה מתקיים בירושלים, תל-אביב או חיפה אז רופא המוסד בכל סניף כזה הוא קורא את התיק וע"פ המחלות הוא מרכיב את הוועדה של המומחים שיוכלו לדון. בדרג ראשון יושב פוסק אחד. ואז המוסד מוסיף מומחים אם לאיש יש עוד מחלות. לאחר מכן יש ועדה רפואית לערעורים ובוועדה זו יושבים 3 אנשים.

כאשר מגיע תיק ובו מופיע מספר רב של מחלות מורכבות אז באותם המקרים שולחים את האנשים מרופא לרופא. כך שאם האיש לא הביא תעודה רפואית הוא נשלח למומחים ומקבלים חוות דעה על כל מחלה ומחלה.

מ. גז:

את יודעת כמה מקרים שלא הודיעו על מחלתם כדי להתקבל לעבודה בארץ?

י. בארי:

ישנה הוראה חד משמעית שאומרת: ועדה רפואית תקבע דרגת נכות בגין מחלה, החמרתה או חבלה שהצהיר עליהם אסיר-ציון בטופס הבקשה. כלומר, יכול להיות מקרה שהוא לא סיפר כאשר עלה לארצה אבל בטופס הוא רשם. אם הוא הזכיר את זה בטופס הבקשה אז בודקים את העניין ומביאים את העניין לבירור. הוועדה לשאית לדון רק לגבי מה שכתוב בטופס, ולא משנה איפוא בטופס. יש מקרים שאנשים לא פרטו מחלות ולאחר מכן באו ואמרו שמענו שחברינו קיבלו על לחץ דם וכו'. אנחנו לא כתבנו את כל הדברים האלה. האדם עם השנים סובל מכל מיני מחלות. מתוך אי הבנה ומחוך זה שאנשים הכניסו ואחרים לא הכניסו, לא יתכן שאדם יבוא ויכניס דברים שהוא סובל מהם אבל אינם נובעים ממאסרו בעבר. זו נקודה שאנחנו מהלגטים בה בשלושת החודשים האחרונים. כרגע אנחנו לא יכולים לספל במחלות שלא הוצהר עליהן אבל מחפשים פתרון ונגיש הצעה.

בענין הקשר הנסיבתי בין מאסר למחלות של האיש, מעולם לא נאמר בשום שלב של הדיונים שאנחנו ניתן לאסיר ציון דרגת נכות ובעטיה תגמולים עפ"י מצב בריאותו הכולל אלא לתת לו תגמולים בגין מחלות, חבלות ופגיונות שארעו לו עקב המאסר.

מתי אסיר ציון ייחשב כנכה אם הוא איבד הכושר לפעול פעולה רגילה בין גופנית, שכלית או נפשית, או צמצמו של כושר זה כתוצאה מחבלה, ממחלה או מהחמרת המחלה או חבלה שאירעו לאסיר ציון בתקופת מאסרו או מעצרו. כך מההתחלה נאמר במפורש לאורך כל שלבי הדיונים שמדובר על קביעת נכות עבור דברים שארעו כתוצאה ובזמן שהוא היה במאסר. לא בגלל דברים עקב גיל או תאונת דרכים שהוא לאחר מכן. אדם יכול לשבת בבית-סוהר ואם הוא חזק מאד הוא עשוי לצאת בלי שום נזק. אמנם יש סעיפים שמטפלים בצד הנפשי ונדודי שינה. ברגע שאסיר ציון הצהיר עליהם בטופס הבקשה אז אנשים כאלה קיבלו אחוזי נכות. אותה גברת שדובר עליה קיבלה חלקית בגלל חוסר שינה וסבל נפשי.

י. בארי:

לגבי הקשר הסיבתי - בישיבת ועדת העבודה מ-31.1.1975 כאשר הבאתי את הנוסח האחרון לדיון אמרתי במפורש, וזה התקבל על דעת הוועדה, ביחס לקשר הנסיבתי. אמרתי לוועדה שלאור המגעים שנערכו עם משרד האוצר הוברר שלא יכולים להיעזר בשרותים בקשר לקביעת הקשר הנסיבתי ואנחנו לא נבדוק את הקשר הנסיבתי בצורה שנעשית החקירה במשרד האוצר לגבי הרציפות אלא הפעם אנחנו לא מסתמכים כל בדיקת הקשר אלא נסתפק בהצהרתו של המבקש. אם המבקש מצהיר בטופס שזה נובע אנחנו מקבלים את זה.

מתוך חומר פנימי שיצא מהמוסד לגיסות לאומי באוגוסט, לאחר שהסדר אושר סופית ע"י ועדת העבודה, ובו נאמר לרופאים: המוסד נותן הנחיות לרופאים בנושא הקשר הנסיבתי. כאמור אין בהסדר הנדון הוראות לגבי הקפדה על בדיקת הקשר הנסיבתי בין המעצר, או המאסר לבין ההחלטה או הפגימה ביחס לאסירי ציון. אי לכך יש להימנע מלערער בנושא זה אלא במידה והחלטה של ועדת הרופאים סותרת לחלוטין ההגיון והאמת הרפואית.

אותו מקרה שהוזכר כאן לגבי אסיר ציון שהורידו לו מאחוזי הנכות - האיש ציפן בדו"ח אצל הרופא המטפל ובשיחה עם הוועדה שלפני שהוא נכנס למעצר הוא היה קצת חולה. יש דברים מסוימים שיש להם השפעה על התפתחות מחלת לב. הוועדה קבעה את המצב אבל הורידה מכך את המצב המינימלי שלפחות היה קיים לפי הצהרתו לפני שהוא נכנס למעצר. אנחנו לא מפחיתים אם האיש עצמו לא היה אומר קודם שלפני המעצר הוא היה חולה. יש דברים שהם אמצעי עזר להתפתחות של מחלות לב כמו לחץ דם, וסכרת. לכן אם האיש אומר זאת הוועדה איננה יכולה להתעלם מזה ומוכרחה להפחית.

היה אסיר ציון בן 100 וכאשר הוא ישב במאסר הוא היה בן 70. היום חסרות לו שיניים ונתנו לו עבור אבדן שיניים. הדוגמה הזאת מוכיחה שהוועדה הולכת לקראת אסירי ציון בקביעת דרגות הנכות. הוועדה איננה יכולה לתת אחוזים לגבי דברים שאינם כתובים בהסדר.

היו"ר ש. ארבל:

יש דברים שמתבטאים לא באיברים אלא בנשמה פגומה.

י. בארי:

אני רוצה לתת נתונים מספריים: מתוך 572 תיקים שקבלנו מהרשות יש 547 נכים ו-25 חלויים - חלויים זה אלמנות, יתומים והורים שכולים. מתוך 547 מיקי נכות התקבלו 418 החלטות. נשאהו בטיפול 103 תיקים בדרג ראשון. בתוכם יש כמה תיקים של אנשים שנמצאים בחו"ל. יש תיקים של אנשים שמסרבים לבוא לוועדה. ישנם תיקים של אנשים שנשלחו למספר מומחים בגלל סיבוך של המחלות וזה לוקח זמן. מכל מקום יש לנו מעקב שבועי על הנעשה. 418 כבר מקבלים החלטות. מתחת ל-25% נכות יש 53 מקרים שהם לא מקבלים וקיבלו תשובה שהם צריכים נסגר. בוועדה לעררים יש 113 ערעורים. רבע מתוך כלל ההחלטות שהיו לנו וזה קיים גם בנפגעי עבודה, זו תופעה נפוצה כי עורכי-הדין מעודדים את האנשים להגיש עררים. ברוב המקרים לא מתקבל הערר אבל זו תופעה נפוצה. ישנם עדיין 48 תיקים בטיפול של ערעורים.

היו"ר ש. ארבל:

הדבר הוא רציני ביותר. ועדת העבודה תפתח את הדיון בנושא הזה כי תם תוקפו של ההסכם

ב-31.3.76.

זה מוארך אוטומטית לשנה עד 31.3.1977.

י. בארי:

היו"ר ש. ארבלי:

לגבי דינדנו אנחנו רוצים לפתוח בדיון בנושא הזה כי התעוררו בעיות וצריך לבדוק אותן מחדש ולהת עליהם את הדעת יחד עם כל הגורמים הנוגעים בדבר. גם אלה שעוסקים בביצוע טוענים שהתעוררו בעיות ויש לתת את הדעת מחדש. לכן אני מציעה שהיום נעמיד נקודה כי יש לנו היום עוד נושא לדון בו ונמשיך בדיון הזה באחת הישיבות של ועדת העבודה.

אני מבקשת דיווח בכתב על כל הנושא הזה. המספרים שמסרתם לנו הם חשובים. הייתי מאד מבקשת משני הצדדים הנוגעים להסכם ואשר עליהם מוטל הביצוע - העלו על הנייר מה לפי דעתכם טעון תיקון. אנחנו רוצים לדעת מכם באיזה בעיות נתקלחתם ובאיזה בעיות צריך לעשות תיקונים. כמו-כן לגבי הדברים שהיום הועלו לגבי העניין הנסיבותי אנחנו רואים את הקשיים שיש בביצוע. כמו-כן הייתי מבקשת התייחסות לנכונות של אלמנות. עניין של הדיקות הרפואיות, עניין של הרוגי מלכות - אולי יש לתקן ולהגיד גם מי שנרצח ע"י מחבלים.

אני מאד מבקשת מהרשות, ממשרד הקליטה, מהסוכנות היהודית ומהמוסד לביטוח לאומי, לאור הנסיון שהצטבר אצלכם לבדוק את הדברים מחדש ומתוך רצון טוב של כולם לדון בכל נקודה ונקודה על-מנת לתקן כל דבר הטעון תיקון.

אני רוצה שירשם בפרוטוקול שיבדקו גם את העניין לגבי אלה שהיו אסירי ציון ועלו אחרי קום המדינה. היתה הבטחה של שר הקליטה בעניין הזה - אני רוצה לדעת מה התקדם בנושא הזה.

י.ז. אמיר:
היות וזה הסכם חשוב מאד הוא צריך להגיע לידיעתם של כל ראשי ההתאחדויות בארץ. שידעו על תכנון ואם יש רעיונות להציע שיציעו.

היו"ר ש. ארבלי:
אנחנו העברנו לכולם. גם אסירי מצרים וסוריה קיבלו. כולם הופיעו והיו בתוך התמונה.

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 24) תשל"ו-1976

אתמול הביא את הצעת החוק שר העבודה, שמתייחס לכל הנושא של עניין הקבורה. ועדת העבודה, בתקנות שהיו במסגרת המוסד לביטוח לאומי, דנה מספר פעמים. לאחרונה זה היה ב-27.8.75. כאשר אשרנו את התקנות סיימנו את הדיון שהמוסד לביטוח לאומי ומשרד הדתות ינסו להגיע להסדר עם חברות הקדישא לפטור את המשפחות מתשלום גם למצבה ואפילו אם יהיה צורך להטיל פרומיל לגבייה לצורך כיסוי ההוצאות האלה.

אני רוצה לברך את המוסד לביטוח לאומי על כך שהוא שקד על הנושא והביא את הצעת החוק אתמול ע"י שר העבודה בכנסת.

ר. רוטר:
הדברים כבר הוצגו בעבר. ההצעה שלפנינו באה להכניס קספר שינויים בחוק העיקרי כדי לאפשר למוסד לפעול ברוח הדברים שהתקבלו בוועדה. הוועדה המליצה לאפשר למוסד להתקשר עם חברות הקדישא הפועלות בארץ כדין ומסדירות את עניין הקבורה בהסכמים שלפיהם המוסד יקבע את דמי הקבורה שהוא משלם לאותם חברות קדישא. בגובה כזה שיאפשר לחברות קדישא לוותר על אגרות המצבות ועל שירותים אחרים שהן גובות בדרך כלל.

ד. רוטר:

בהסכמים החדשים השונים מאלה הקיימים היום
אומרים שחברות הקדישא ימנעו בדרך כלל
מגביית אגרות להקמת מצבה או אגרות לשירות מסויים ממשפחות הנפטרים. הדבר
התאפשר ע"י הגבלת גובה דמי הקבורה שהמוסד משלם בכל מקרה כאשר למשפחות
אין דרישות חריגות בקשר להסדר הקבורה.

אחרי דין ודברים הגענו בשעה טובה לפני
שבועות ספורים להבנה על עריכת כללים שלפיהם העניין הזה יוכל להגיע להפעלה
ב-1 באוקטובר. אנחנו זקוקים היום למספר שינויים בחוק העיקרי שמאפשרים
לשר העבודה להתקין תקנות. יש תיקון נוסף על גובה מענק הפטירה שהענקנו
לאלה שהשאירו אחריהם שאירים. זה רק בא לאפשר קביעת נורמות במסגרת חקיקת
משנה אשר אותם שר העבודה קובע באישור ועדת העבודה של הכנסת. ההצעה
שלפנינו באה להרחיב את סעיף 29 (א) לחוק כדי להביא בפניכם תוך זמן קצר
אפילו ימים ספורים את מערכת התקנות שמסדירה את ענין הקבורה לעתיד.

בסעיף 3 של החוק אנחנו מציעים להגביל את
גובה המענק שניתן עבור אדם שהלך לעולמו סכום השווה לשכר הממוצע במשק,
שהוא היום 2,500 ל"י. ההסדר שהיה קיים עד היום מדבר על מענק השווה ל-6
פעמים קיצבה חודשית שמגיעה לו. חלק מהמקרים זה היה שווה לשכר הממוצע
במשק אבל ברוב המקרים זה עלה על הסכום הזה. הנימוק של קביעה זו או היה
מכיון שבהסדרים הישנים נפל עול גדול על המשפחות בקשר להסדר הקבורה.
מכיון שעכשיו פוטרים את המשפחות מתשלום לתכרות הקדישא - שזה החלק הגדול
מהוצאות שהיה למשפחה דביב ההלוויה - על כן החלטנו לצמצם אותן ב-30%
כפי שמוצע כאן. מצד שני אנחנו מציעים להרחיב אותו מענק לחוגים נוספים
שעד היום לא היו זכאים. זה היה מובטח אך ורק לאנשים שקיבלו קיצבאות
דיקנה ושאיירים. עכשיו מציעים להרחיב את הזכאות גם על אלה שקיבלו קיצבת
נכות מעבודה או קיצבת נכות והלכו לעולמם והשאירו שאירים.

אני הייתי מציע לגבי יתר הפרטים של
ההסדרים המוצעים יתייחס תוך דיון בחוק.

היו"ר ש. ארבל:

אני מציעה שנשמע את נציגי חברות הקדישא
הגדולות בארץ בקשר להצעת החוק.

ח. שמעוני:

האם זה כולל גם את התשלום בעד הקרקע
ובעד המצבה? - מה לגבי גורלם של אחוזות

קבר בחיים?

ש. אללם:

לפי ההסכם רוב הנזקקים לקבורה וכולו
להיקבר בחינם. לגבי אחוזת קבר בחיים
אושר שהחברות יכולות לגבות אגרה אבל הם פטורים מאגרת מצבה.

ח. שמעוני:

יכול אדם לבוא ולבקש מקום אתם תגידו לו
אין לנו מקום רגיל אלא יש רק מקומות

מיוחדים. מה אז?

ש. אליס:

סדרי הקברים ייבנו ע"י משרד הדתות בתיאום
עם המוסד לביטוח לאומי. לפי ההסכם חייבות
חברות הקדישא להציע לנזקק מקום קבורה בחינם עם דרכי גישה נאותים.

ש. אליס:

לגבי בתי קברות סגורים - יש אחוזות שכבר נמכרו לאנשים ולגבי האחוזות האלה הם רשאים

לגבות אגרה.

ד. ינובסקי:

אין כל קשר בין הקמת מצבה לבין החוק הזה ולבין התשלום. הכוונה היא הרשיון להקמת

מצבה - על זה אין תשלום. אבל לגבי המצבה עצמה, כל אחד בוחר לו בהתאם ליכולתו.

מ. גז:

פעם היה מדובר על מצבה סטנדרטית ומי שרוצה מעל זה ישלם.

ד. ינובסקי:

זה כולל את הקבורה, הובלה אחת מן המקום שהאדם נפטר ועד למקום הקבורה, זה כולל את הקרקע וכולל לווייה. אנחנו גם נוחנים מניין. זה כולל תכריכים. מקובל הוא של כותנה ולא של פשתן. יש חוג שבוחר פשתן ואז אנחנו מזכים את המשפחה מאותו המחיר שצולים תכריכים סטנדרטיים. זה כולל כריית קבר, חציבה, ריפוד. כלומר, מכניסים לתוך הקבר בלטות.

בקשר למצבה - אין לזה שום קשר. כל אחד משלם כמה שהוא רוצה ולמי שהוא רוצה. אבל אנחנו שומרים על אחידות של הקברות. או למשל לא מרשים לכתוב תאריך נוצרי. אבל לעצם הקמת המצבה אין שום תשלום.

לגבי אחוזות בחיים - כל מי שרוצה לרכוש לעצמו קבר בחיים זה עולה כסף כפי שאנחנו קובעים. התשלום שאנחנו קובעים זה לא נכנס לחוק הזה.

א. בקר:

למה הגענו לעניין הזה שהמוסד לביטוח לאומי יעשה איתנו הסכם? - ב-1955 התקבל חוק בכנסת שהמוסד לביטוח לאומי מחוייב לשאת בהוצאות הקבורה ועד 1955 שילמו כמעט את כל הוצאות הקבורה. מאז ועד היום הזה הגענו למצב שהמוסד משלם אך ורק 22% מהוצאות הקבורה. חברות הקדישא דרשו את ביצוע החוק במלואו. ניהלנו מו"מ עם שלושה מנכ"לים של המוסד. כל פעם הסתמנה הצעה להסדר ולא יצא מזה כלום. אם המדינה לא נותנת קרקע ולא עושה פיתוח של הקרקע אז אנחנו נכנסים להוצאות של עשרות מיליוני לירות בקשר לפיתוח הקרקע. לא היתה ברירה והגשנו בג"ץ נגד המוסד לביטוח לאומי ונגד שר הדתות שהוא חייב לדאוג לסדרי הקבורה. הג"ץ נתן הצעה לצדדים להתפשר במשך 6 חודשים ואם תוך פרק זמן זה לא יבואו לידו סיכום אז העניין יגיע לבית המשפט העליון. כנראה שהדבר דירבן את המוסד לביטוח לאומי לבוא לידי הסכם. עשינו הסכם וההסכם הזה מפרט את כל הדברים האלה מה שח"כ שמעוני שאל מקודם. ההסכם אומר שאסור לחברות הקדישא לקבל תשלום עבור קבורה ועבור קרקע ועבור הטכס. מטרנו 80% מהקרקע לרשות הציבור. אך מי שרוצה יוקרה הוא ישלם אגרה וזה בהתאם לאגרה שמשרד הדתות יאשר. אני מייצג את חברת הקדישא בתל-אביב שמטפלת ב-50% של היהודים בכל הארץ. אם מישהו רוצה מקום בחיים שישלם בעד זה. אם המדינה תיתן קרקעות ותפתח אותן אז המדינה יכולה לדרוש הכל. אבל כל זמן שזה לא ניתן לביצוע, לא רק בגלל הכסף, כי יש עיריות שאומרות בשום אופן לא יהיה כאן בית קברות. עיריית תל-אביב לא נתנה מטר אחד אדמה בשביל בית קברות. בית הקברות בטרומפלדור היה קיים עוד לפני שתל-אביב נוסדה. את האדמה בנחלת יצחק אנחנו קנינו. אותו הדבר לגבי קריית שאול - זו היתה אדמה מחוץ לתל-אביב בא רוקח וסיפח אותה. לאחר מכן חולון, בודאי שזה לא שייך לתל-אביב. אין שום סיכוי שהמדינה או העיריות יתנו בזמן הקרוב קרקע לעניין הזה.

א. בקר:

כל זמן שאין קרקעות ואין פיתוח מוכרחים להטיל תשלומים על אלה שרוצים אחוזה עוד שהם בחיים. אנחנו התחייבנו לא רק הובלה אחת אלא 2 הובלות אם הוא מבקש. זה בלי שום תשלום - זה כלול מהסכם. אנחנו חייבים לשרת את כל גוש דן. זה אילץ אותנו להסכים להצעה של המוסד לביטוח לאומי. אנחנו ויתרנו על הרבה דברים והמוסד הלך לקראת האוכלוסיה הוא לא רוצה מקומות בחיים ולא מקומות סגורים. יש בית עלמין למשל טרומפלדור שהוא סגור לגמרי. אבל זה לא אומר שלא צריך לדאוג להחזקה. אם נשארו מספר מקומות בקרית שאול זה נקרא מקום סגור.

יש רשימה של מקומות סגורים?

היו"ר ש. ארבל:

א. בקר:

כן. - אחם שמעתם בודאי על הבעיה של הורים שכולים שרוצים מקום דוקא על יד יקיריהם ליד קרית שאול. אנחנו מנהלים מאבק חריף מאד עם רמת השרון. אנחנו רוצים לרכוש שם 20 דונם אדמה בכספנו כדי לספק להורים מקומות, בשיתוף עם יד לבנים. ראש עיריית רמת השרון רוצה שנוותר על 300 דונם שקבלנו בצפוף, הוא מחזיק אותנו בגרון ולא נותן את ה-20 דונם האלה. איננו מוציאים את העניין החוצה כדי לא למרר את החיים של ההורים האלה. זהו ההסכם שמיועד לכל האוכלוסיה פרט לאלה שירצו מקום נבחר.

ד. ינובסקי:

אני רוצה להגיד בקשר להובלה אחת ויותר בהסכם. לגבי סטיות והפסקות בעת ההלויה, למשל, אם הוא רופא ורוצים להיעצר ליד בית הרופא ולהעמיד את האלון שם ולהספיד איתו, זו הוצאה חורגת ועל זה יהיה תשלום מיוחד.

מ. גז: אם חושב תל-אביב נפטר מהתקף לב בירושלים אז מי ישא בהוצאות העברתו לתל-אביב?

ההוצאות על המשפחה.

ד. ינובסקי:

א. בקר:

בעניין בוני מצבות - זה מקצוע, של צערנו, אין שום פקוח עליו ואנחנו לא מקבלים כספים עבור זה. הוצאנו הוראות מפורשות שלאף אחת מחברות הקדישא אסור שיהיה לה קשר עם בוני המצבות. אבל אם מבקשים תכנית מצבה ורואים שזה חורג מבחינת הבנייה, אנחנו צריכים להיות אחראים על כך. אנחנו צריכים לפקח על זה לא מבחינה כספית אלא מבחינה טכנית.

צ. מרשליק:

אני מצטרף לדברים שאמר מר בקר. מבחינה ציבורית יש לברך על ההסכם הזה, אמנם זה לא עונה על הצרכים של חברות הקדישא אבל ההסכם נעשה והוא יכסה הוצאות קבורה וישחרר 80% מהאוכלוסיה מתשלום אגרת מצבה. בהוצאות האלה לא נכללו הוצאות פיתוח והוצאות קרקע. למשל, בבית העלמין בחיפה צריך להמשיך את הפיתוח כי יש שם מדרון חלול של הר ולפי התחשיב זה יעלה 3,000 ל"י לכל יחידה של קבר. אנחנו במו"מ עם עיריית חיפה בקשר לאיתור חלקה אחרת. נותנים לנו אפשרות לטפל בקבורה באזור הררי קשה. זה לא מכה לנו את ההוצאות האלה. אנחנו רואים את זה בתור הסכם פשרה אבל בעוד שנתיים נצטרך לשנות את ההסכם הזה. אנחנו משתדלים לתת את השירות הטוב ביותר ואנחנו בקשר הדוק עם עיריית חיפה. אנחנו מקווים שנוכל לעמוד במשימה שלנו.

ד. ינובסקי:

בענין של בתי הלוויות - בירושלים אין בית לוויות ומהמקומות משם יוצאים זה ממש מביש. זה מקום שגורם לצער רב והבעיה הזאת צריכה להיפתר באיזו שהיא צורה ע"י הממשלה. בעיה נוספת, במיוחד בירושלים, והיא בעיה רצינית ביותר שיש בירושלים 11 חברות קדישא. על ההסכם חתומה רק החברה הגדולה. עלול להיות מצב ששאר החברות לא תצטרפנה להסכם ואז כל החמורה תפול על החברה שלנו. יוצר מצב שבית הקברות שלנו ייסגר ואז יהיה מצב קשה ביותר. צריך לדאוג לכך שכל החברות תחתומנה על ההסכם אחרת לא נוכל לעמוד בזה.

היו"ר ש. ארבלי:

בסעיף 17 להסכם נאמר: הסדר התשלומים האמור בהסכם זה מחייב שנוי תקנות הבטוח הלאומי (דמי קבורה) תשט"ו-1955, דבר הטעון אשור ועדת העבודה של הכנסת, ההתחייבות להגדיל את דמי הקבורה כפופה לאשור ועדת העבודה, ושר העבודה יבקש את האשור האמור.

כלומר, כל מה שאמור כאן, צריך להביא לאישור ועדת העבודה של הכנסת. מה יהיה אמור בתקנות עדיין איננו יודעים. הם יביאו לאישור ואז ועדת העבודה תאשר. יתכן שנכניס שינויים ואתם חייבים לדעת ולהסכים למפרע לאישור התקנות ע"י ועדת העבודה. יכולה להיות נקודה זו או אחרת שלא תראה לחברי ועדת העבודה ואז נרצה לשנות ובודאי נזמין אותכם לישיבה כזאת.

יש לי לשאול שתי שאלות: לגבי השאלה הראשונה ניתנה תשובה לענין שזה מחייב את כל חברות הקדישא ולא תהיה חברה שתעשה דין לעצמה - אני רוצה שהדבר הזה ימצא את ביטויו בתקנות. דבר שני - בזמנו כאשר דנו הביאו בפנינו תקנות של שר הדתות בענין של אגרות ע"י החברות לענין הקבורה. נשאלת השאלה האם התקנות האלה יבוטלו או יהיו תקנות כאלה להבא בנוסח כזה או אחר? - כלומר, שיטילו בצורה עקיפה תשלום אגרות על המשפחות. הכוונה שלנו היא שלא יוטלו תשלומי אגרות על אותן משפחות בגין קבורה. אני רוצה שהדבר הזה יובטח בחוק ושיאמר במפורש כי לפי הנוסח הקיים אני לא רואה את זה. שלא יוטלו אגרות כלשהן על המשפחות בגין הוצאות קבורה.

2. בוטון:

זה יובא בתקנות. כי אי אפשר לכתוב את זה בחוק.

היו"ר ש. ארבלי:

שיאמר במפורש בחוק שלא להטיל שום תשלום אגרה נוסף פרט לאותם חריגים שיקבעו בתקנות באישור ועדת העבודה של הכנסת. אני לא רוצה שבדרך אחרת יטילו אגרות בגין קבורה. מצד אחד מטילים פרומיל דלמי ביטוח על האוכלוסיה כדי לשחרר את המשפחה מאותם תשלומים שהיו בעבר, כולל אגרה. ומצד שני נגיד זה עניינו של שר הדתות. נכניס את שר הדתות כשותף לכל הענין הזה. איננו באים לפגוע בסמכותו של שר הדתות אלא יתכנו חריגים ולכן שר הדתות בהתייעצות עם שר העבודה ובאישור ועדת העבודה של הכנסת - לגבי הוצאת התקנות.

ד. ינובסקי:

סעיף 3 בהסכם מכסה את זה.

היו"ר ש. ארבלי:

בבקשה נכניס את זה גם בחוק.

ר. רוטר:

בסעיף 5 של ההסכם קיבל על עצמו שר הדתות להביא להתאמת האגרות בהתאם להסכם הזה. כלומר, רק לגבי המקרים החריגים. הבעיה שישנה רגישות לגבי סמכויות שמוקנות היום לשר הדתות לקבוע אגרות לעניינים האלה.

אם הוועדה רוצה לדון בשאלה ששר הדתות או המנכ"ל יתייחסו לשאלה הזאת. כי זו בעיה מאד עדינה שהיא בתחום חלוקת העבודה בתוך משרדי הממשלה. אינני בטוח שהדבר הכרחי לביצוע.

היו"ר ש. ארבל:

מוכרחים לסגור את העניין הזה. אינני באה לנשל את הסמכות של שר הדתות אבל נכתוב: לגבי אותם חריגים שיקבע שר הדתות בתקנות באישור ועדת העבודה של הכנסת כדי שנהיה בטוחים שהדבר הזה סגור. תביא את זה לידיעת המנכ"ל של משרד הדתות כי מחר אנחנו רוצים לגמור את החוק.

ח. שמעוני:

אני מבין שהולכים לדבר ממלכתי ותמורת תשלום כזה או אחר של דמי ביטוח הולכים לתת זכות לכל תושב ישראל ליהנות מהדבר הזה. ישנן חברות קדישא שלא יכנסו להסכם וכתוצאה מכך אוכלוסיות שלמות לא יכנסו להסכם הזה. בבתי העלמין האלה קבורים הורים ואם זה לא חל על כל חברות הקדישא אז אוכלוסיות שלמות לא יכנסו להסדר הזה ויזכו לאותן חברות קדישא שלא חל עליהם ההסדר וישלמו תשלומים מלאים. יצא שעדות שלמות לא ייהנו מההסדר הזה. חייבים להחיל את ההסכם הזה על כל חברות הקדישא בארץ.

דבר שני - אני הבנתי את ההסבר שיש הוצאות פיתוח וקרקע בתנאי אחד שכל אדם שפונה לכל חברה שהיא תהיה חייבת להציע לו מקום ולא תגיד אני כבר מכרתי את החלקת האלה והן סגורות. צריך להיות כתוב שהחברת הקדישא תהיה חייבת להציע לו מקום. אחרת אפשר להגיע למצב שהיא תמכור בחיים את כל השטחים שיש לה ולא יהיה מקום להציע לאלה שיזדקקו לזה.

דבר שלישי - בעניין המצבות. אתה אמרת אנחנו רק מפקחים. במציאות יש חברות בנייה שקשורות עם חברות קדישא. הם יגידו: אמנם אתה לא משלם אגרה אבל אתה חייב לבנות את המצבה אצל פלוני ואז יכללו את כל תשלומי האגרות במחיר המצבה.

שאלה נוספת - כמה משלם המוסד לביטוח

לאומי בגין כל הדברים האלה?

איך מחייבים את כל חברות הקדישא שיכללו בתוך החוק הזה?

י. ז. אמיר:

מי שלא ימלא אחר הדרישות ישללו ממנו את הרשיון.

היו"ר ש. ארבל:

כתוב בהסכם: לנקוט בכל האמצעים החוקיים.

ר. רוטר:

היו"ר ש. ארבל:

יש דברים בהסכם שנכללים בתקנות ויש דברים עקרוניים שחייבים להיכלל בחוק. החובה הזאת לגבי חברות הקדישא צריכה להיכלל בחוק העיקרי. יתר הפרטים אפשר להכניס בתקנות. אותם דברים בסיסיים חייבים לכלול בחוק.

היו"ר ש. ארבלי:
אני רוצה לחזור לענין של שר הדתות -
אנחנו נוהגים לא פעם במטרת חקיקה
לגבי אותו שר שנוגע ישירות לביצוע החוק להציל ושהשל יקבע מקנות באישור
ועדת העבודה של הכנסת. עשינו כך לגבי מקרים רבים ואל תראו בזה פגיעה
בשר הדתות.

ז. בוטון:
אני רוצה לומר שהענין הזה של עיגון
בחוק הוא חיובי אבל קשה. הייתי מציע
שיוזמנו לכאן היועץ המשפטי של משרד הדתות והמנכ"ל של משרד הדתות,
כי בלעדיהם לא נוכל להחליט על זה בחוק.

יש חברות קדישא מסויימות שאם אותן
יחייבו בדרך של חוק והן לא יקבלו את המרות ויישלל הרשיון מהן, מי
יקבור את המתים שלהם? - זו לא בעיה פשוטה.

היו"ר ש. ארבלי:
בסדר - שהמנכ"ל של משרד הדתות וכן
היועץ המשפטי של המשרד יוזמנו לכאן

מחר. בהמשך

הישיבה ננעלה בשעה 13.15